

Premi Nobel de Literatura

Patrick
Modiano

L'herba
de les nits

Traducció de Mercè Ubach

labutxaca

Patrick Modiano

L'herba de les nits

Traducció de Mercè Ubach

Premi Nobel de Literatura 2014

Proa
Barcelona

Títol original: *L'herbe des nuits*

© Éditions Gallimard, 2013

La primera edició en català d'aquesta obra es va publicar
a Proa l'any 2013

Primera edició en aquest segell: juny del 2016

© de la traducció: Mercè Ubach Dorca, 2013

© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.,
labutxaca

Fotocomposició: Víctor Igual

Impressió: QP Print

DIPÒSIT LEGAL: B. 9.170-2016

ISBN: 978-84-16600-11-3

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

I, malgrat tot, no ho he somiat. De tant en tant em sorprendent aquesta frase pel carrer, com si sentís la veu d'algú altre. Una veu àtona. Em vénen al cap alguns noms, certs rostres, certs detalls. Ja no tinc ningú amb qui parlar-ne. Bé que hi deu haver dos o tres testimonis encara vius. Però sens dubte ho han oblidat tot. I a més, acabo preguntant-me si al capdavall n'hi va haver cap, de testimoni.

No, no ho vaig somiar. N'és la prova que conservo una llibreta negra plena de notes. Enmig d'aquest emboirament, necessito paraules precises, i consulto el diccionari. Nota: Breu apunt que hom escriu per recordar-se d'alguna cosa. Per les pàgines de la llibreta se succeeixen noms, números de telèfon, dates de cites, com també textos curts que tal vegada tenen alguna cosa a veure amb la literatura. Però en quina categoria classificar-les? Diari íntim? Fragments de records? També hi ha centenars de petits anuncis, copiats dels diaris. Gossos perduts. Apartaments moblats. Ofertes i demandes de llocs de treball. Vidents.

Entre els nombrosos apunts, n'hi ha que tenen una ressonància més forta que d'altres. Sobretot quan res no pertorba el silenci. Fa molt de temps que no sona el telèfon. I ningú no trucarà a la porta. Es deuen pensar que m'he mort. Estàs sol, atent, com si volguessis captar els senyals de Morse que t'envia, des de molt lluny, un corresponçal desconegut. Per descomptat, molts dels senyals són confusos, i malgrat que pares l'orella es perden per sempre. Uns quants noms, però, destaquen amb claredat en el silenci i en la pàgina blanca...

Dannie, Paul Chastagnier, Aghamouri, Duwelz, Gérard Marciano, «Georges», l'Unic Hôtel, al carrer Montparnasse... Si no recordo malament, sempre estava en estat d'alerta, en aquest barri. No fa gaire, hi vaig passar per casualitat. Vaig tenir una sensació molt estranya. No que el temps hagués passat sinó que un altre jo mateix, un germà bessó, era allà, per aquells encontorns, sense haver envellit, i continuava vivint en els més mínims detalls, i fins a la fi dels temps, el que jo hi havia viscut, durant un període molt curt.

A què obeïa el malestar que havia experimentat en una altra època? Era per causa d'aquells pocs carrers a l'ombra d'una estació i d'un cementiri? De sobte se m'afiguraven anodins. Les façanes havien canviat de color. Ara eren molt

més clares. Res de particular. Una zona neutra. Era possible realment que un doble que hagués deixat allà continués repetint cadascun dels meus antics gestos, seguint els meus antics itineraris per a tota l'eternitat? No, no hi quedava res de nosaltres, allà. El temps havia fet taula rasa. El barri era nou, l'havien sanejat, com si hagués estat reconstruït a l'emplaçament d'un terreny urbà insalubre. I si la majoria de les cases eren les mateixes, feia l'efecte que et trobaves en presència d'un gos dissecat, un gos que havia estat el teu i que havies estimat mentre vivia.

Aquell diumenge a la tarda, tot passejant, intentava recordar el que havia escrit a la llibreta negra, que em sabia greu no portar al damunt. Les hores convingudes per veure'ns amb la Dannie. El número de telèfon de l'Unic Hôtel. Els noms de la gent amb qui hi coincidia. Chastagnier, Duwelz, Gérard Marciano. El número de telèfon de l'Aghamouri al pavelló del Marroc, a la Ciutat Universitària. Breus descripcions de diferents racons d'aquest barri que tenia intenció de titular «L'arrière-Montparnasse», bé que al cap de trenta anys havia de descobrir que era un títol que ja havia fet servir un tal Oser Warszawski.

Així doncs, un diumenge d'octubre a última hora de la tarda els meus passos m'havien conduït en aquesta zona, que qualsevol altre dia de la set-

mana hauria evitat. No, en realitat no es tractava de cap pelegrinatge. Però els diumenges, sobretot cap al vespre, i si estàs sol, obren una bretxa en el temps. N'hi ha prou d'esmunyir-s'hi. Un gos dissecat que havies estimat mentre vivia. Just quan passava per davant del gran edifici de color blanc i beix brut, la casa del número 11 del carrer d'Odesa –caminava per la vorera del davant, la de la dreta–, vaig sentir com un clic, la mena de lleuger vertigen que s'experimenta precisament cada vegada que s'obre una bretxa en el temps. M'estava immòbil, mirant de fit a fit les façanes de l'edifici, que delimitaven un petit pati. Era aquí on en Paul Chastagnier sempre aparcava el cotxe, quan tenia una habitació llogada al carrer Montparnasse, a l'Unic Hôtel. Una nit, li vaig preguntar per què no deixava el cotxe davant de l'hotel. Va fer un somriure enutjat i em va respondre, arronsant les espatlles:

–Per prudència...

Un Lancia de color vermell. Podia cridar l'atenció. Però llavors, si volia passar desapercebut, quina idea més peregrina, haver escollit aquella marca i aquell color... Després em va explicar que un amic seu vivia en aquella finca del carrer d'Odesa i que ell sovint li deixava el cotxe. Sí, era per això que l'aparcava allà.

«Per prudència», deia. De seguida em vaig

adonar que aquell home, d'uns quaranta anys, moreno, sempre pulcrament arreglat, amb vestits grisos i abrics blau marí, no exercia cap ofici concret. A l'Únic Hôtel el sentia telefonar, però les parets eren massa gruixudes per poder seguir la conversa. Només m'arribava la veu, greu, de vegades tallant. I llargs silencis. El tal Chastagnier, l'havia conegut a l'Únic Hôtel, junt amb una sèrie d'altres persones que freqüentaven el mateix establiment: en Gérard Marciano, en Duwelz, el nom de pila del qual he oblidat... Amb el temps, les seves siluetes s'han anat desenfocant, i les seves veus, s'han tornat inaudibles. En Paul Chastagnier destaca amb més nitidesa gràcies als colors: cabells molt negres, abric blau marí, cotxe vermell. Suposo que va passar uns quants anys a la presó, com en Duwelz, com en Marciano. Era el més gran, i segurament es va morir poc després. Es llevava tard i quedava amb la gent més lluny, cap al sud, a la mena de rerepaís que hi ha al voltant de l'antiga estació de mercaderies, amb uns topònims que em resultaven tan familiars: Falguière, Alleray, i fins i tot una mica més lluny, al carrer des Favorites... En bars deserts on em va portar alguna vegada i on sens dubte es pensava que ningú no el podria trobar. Mai no vaig gosar preguntar-li si no tenia permís de residència, tot i que aquesta idea em venia al cap sovint. Però llavors

per què aparcava el cotxe vermell davant d'aquells bars? No hauria estat més prudent per a ell anar-hi a peu, amb la màxima discreció? Jo, en aquella època, sempre voltava per aquest barri, que començaven a destruir, fet de descampats, de petits blocs de pisos amb les finestres tapiades, de trams de carrers entre munts de runa, com després d'un bombardeig. I aquell cotxe vermell allà aparcat, la seva olor de cuir, aquesta taca viva gràcies a la qual em tornen els records... Els records? No. Aquell diumenge al vespre, vaig acabar persuadint-me que el temps és immòbil i que si de veritat m'esmunyís per la bretxa ho retrobaria tot, intacte. Començant pel cotxe vermell. Vaig decidir arribar-me fins al carrer Vandamme. Hi havia un cafè on en Paul Chastagnier m'havia dut i on la conversa havia agafat un caire més personal. Fins i tot vaig sentir que estava a punt de fer-me confidències. Em va proposar, amb mitges paraules, que «treballés» per a ell. Li vaig contestar amb evasives. No va insistir. Jo era molt jove, però molt desconfiat. Més tard, vaig tornar a aquell cafè amb la Dannie.

Aquell diumenge, ja era gairebé de nit quan vaig arribar a l'avinguda del Maine, i em vaig posar a resseguir els grans blocs de pisos nous per la vorera dels números parells. Formaven un pany de façana rectilini. No hi havia ni una sola llum a

les finestres. No, no ho havia somiat. El carrer Vandamme donava a l'avinguda aproximadament a aquesta altura, però aquell vespre les façanes eren llises, compactes, sense la més mínima escletxa. M'havia de rendir ben bé a l'evidència: el carrer Vandamme ja no existia.

Vaig franquejar la porta de vidre d'una d'aquestes cases, més o menys al lloc on agafàvem el carrer Vandamme. Il·luminació de fluorescents. Un passadís llarg i ample amb envans de vidre a banda i banda, darrere els quals se succeïen diverses oficines. Potser un trosset del carrer Vandamme encara subsistia, encerclat per la massa dels immobles nous. Aquest pensament em va provocar un riure nerviós. Vaig continuar avançant pel passadís amb les portes de vidre. No en veia el final, i la llum dels neons em feia aclucar els ulls. Vaig pensar que aquell passadís simplement havia heretat l'antic traçat del carrer Vandamme. Vaig tancar els ulls. El bar era al final del carrer, prolongat per un carreró sense sortida que donava al mur dels hangars del ferrocarril. En Paul Chastagnier aparcava el seu cotxe vermell al carreró, davant del mur negre. A sobre del bar hi havia un hotel, l'hotel Perceval, que devia el nom a un carrer homònim, també desaparegut sota les noves construccions. A la llibreta negra ho havia apuntat tot.

Cap al final, la Dannie ja no se sentia gaire còmoda a l'Unic –com en deia en Chastagnier–, i havia llogat una habitació a l'hotel Perceval. Volia evitar els altres, sense que jo sabés quin d'ells en particular: en Chastagnier? En Duwelz? En Gérard Marciano? Com més hi reflexiono ara, més em sembla que havia manifestat signes d'inquietud a partir del dia que em vaig fixar en la presència d'un home al vestíbul i darrere el taulell de la recepció, un home que, segons em va dir en Chastagnier, era el gerent de l'Unic Hôtel, i el nom del qual figura a la meva llibreta: Lakhdar, seguit d'un altre nom: Davin, aquest entre parèntesis.

L'havia coneguda a la cafeteria de la Ciutat Universitària, on solia anar a refugiar-me. Ella ocupava una habitació al pavelló dels Estats Units, em preguntava en qualitat de què, perquè no era ni estudiant, ni nord-americana. No s'hi va quedar gaire temps més, després d'haver-nos conegut. Amb prou feines deu dies. Dubto si escriure amb totes les lletres el cognom que em vaig apuntar a la llibreta negra, el dia que ens vam conèixer: Dannie R., pavelló dels Estats Units, bulevard Jourdan, 15. Potser avui el torna a portar –després de tants altres noms–, i no vull atreure l'atenció sobre ella, si és que encara és viva en alguna ban-

da. I, amb tot, si ella llegís aquest nom imprès, potser recordaria que en una època determinada el va portar i jo tindria notícies seves. Però no, no em faig gaires il·lusions sobre això.

El dia que ens vam conèixer, vaig escriure «Dany» a la llibreta. I ella mateixa va restituir, amb la meua ploma, l'ortografia exacta del seu nom: Dannie. Més tard, vaig descobrir que aquest nom de pila, «Dannie», era el títol d'un poema d'un escriptor que en aquella època jo admirava molt i que de tant en tant veia al bulevard Saint-Germain, sortint de l'hotel Taranne. De vegades es donen estranyes coincidències.

El diumenge al vespre que va deixar el pavelló dels Estats Units, la Dannie m'havia demanat que l'anés a buscar a la Ciutat Universitària. M'esperava al davant de l'entrada del pavelló amb dues bosses de viatge. Em va dir que havia trobat una habitació en un hotel, a Montparnasse. Li vaig proposar que hi anéssim a peu. Les dues bosses no pesaven gaire.

Vam agafar l'avinguda del Maine. Estava deserta, com l'altre dia al vespre, que també era diumenge, a la mateixa hora. Va ser un amic marroquí de la Ciutat Universitària qui li havia aconsellat l'hotel, el que m'havia presentat a la cafeteria el dia que ens vam conèixer, un tal Aghamouri.

Ens vam asseure en un banc a l'altura del carrer que voreja el cementiri. Va furgar dins les dues bosses de viatge per comprovar si s'havia descuidat alguna cosa. Després vam continuar caminant. Em va explicar que l'Aghamouri tenia una habitació en aquell hotel perquè un dels propietaris era marroquí. Doncs llavors per què també havia viscut a la Ciutat Universitària, ell? Perquè era estudiant. A més, tenia un altre domicili a París. I ella, també era estudiant? L'Aghamouri l'ajudaria a matricular-se a la facultat de lletres de Censier. No se la veia gaire convençuda, i havia pronunciat aquesta última frase en un to molt baix. Tot i això, me'n recordo que un dia cap al tard la vaig acompanyar a la facultat de Censier amb metro, amb una línia directa des de Duroc fins a Monge. Queia una pluja fina, però no ens molestava. L'Aghamouri li havia dit que havíem d'agafar el carrer Monge, i al final vam arribar on ens proposàvem: una mena d'esplanada, o més ben dit un descampat envoltat de cases baixes mig enderrocades. El terra estava sense asfaltar, i havíem d'evitar els bassals d'aigua en la penombra. Al fons de tot hi havia un edifici modern acabat de construir, es veia perquè encara tenia la bastida posada... L'Aghamouri ens esperava a l'entrada, i la seva silueta era il·luminada per la llum del vestíbul. La seva mirada em va semblar menys in-

quieta que de costum, com si li donés seguretat el fet d'estar-se allà davant de la facultat de lletres de Censier, malgrat el descampat i la pluja. Tots aquests detalls em vénen en desordre, a batzegades, i sovint la llum s'enterboleix. I això contrasta amb les notes precises que figuren a la llibreta. Em són útils, aquestes notes, per donar una mica de coherència a les imatges que fan bots fins al punt que la pel·lícula del film corre el risc de trencar-se. Curiosament, altres apunts que prenia a la mateixa època, relatius a recerques que feia sobre esdeveniments que no havia viscut –que es remuntaven al segle XIX i fins i tot al XVIII–, em semblaven més límpids. I els noms relacionats amb aquests esdeveniments llunyans: la baronessa Blanche, Tristan Corbière, Jeanne Duval, entre altres, i també Marie-Anne Leroy, guillotinata el 26 de juliol de 1794 a l'edat de vint-i-un anys, tenen un so que em resulta més proper i més familiar que els noms dels meus contemporanis.

Aquell diumenge al vespre, quan vam arribar a l'Unic Hôtel hi havia l'Aghamouri esperant la Dannie, assegut al vestíbul en companyia d'en Duwelz i d'en Gérard Marciano. Va ser aquella nit que els vaig conèixer tots dos. Van voler que anéssim a veure el jardí que hi havia darrere de l'hotel, equipat amb un parell de taules amb parasol. «La finestra de la teva habitació dóna a aques-

ta banda», va dir l'Aghamouri, però aquesta puntualització va semblar que deixava indiferent la Dannie. Duwelz. Marciano. Intento concentrarme per conferir-los una aparença de realitat, busco allò que els podria fer reviure, aquí, davant dels meus ulls, i gràcies a la qual cosa després de tot aquest temps sentiria la seva presència. Què sé jo, un perfum... En Duwelz sempre ofería un aspecte molt cuidat: bigoti ros, corbata, vestit gris, i es posava una aigua de colònia el nom de la qual vaig descobrir, molts anys més tard, gràcies a un flascó oblidat en una habitació d'hotel: Pino Silvestre. Per uns segons, l'olor de Pino Silvestre em va evocar una figura d'esquena, baixant pel carrer Montparnasse, un ros amb un caminar força feixuc: en Duwelz. I això va ser tot, igual com en aquells somnis dels quals en despertar-nos només queda un vague reflex, que es va esborrant al llarg del dia. Quant a en Gérard Marciano, era moreno, blanc de pell, d'escassa estatura, i amb una mirada que sempre se't clavava, però sense veure't. El que vaig conèixer més va ser l'Aghamouri, amb qui vaig quedar unes quantes vegades, cap al tard, en un bar de la plaça Monge, quan sortia de les classes de la facultat. Cada vegada em feia l'efecte que em volia revelar alguna cosa important, que si no no m'hauria demanat que l'anés a trobar allà, que ens veiéssim sols, lluny dels al-

tres. Aquell bar era tranquil quan es feia fosc, a l'hivern, i hi estàvem sols, protegits al fons del local. Un caniche negre recolzava el mentó contra un tamboret i ens observava entretancant els ulls. En recordar certs instants de la meua vida, em vénen a la memòria alguns versos, i molts cops he de buscar el nom dels seus autors. El bar de la plaça Monge a la nit per a mi està associat a aquest vers: «Les griffes pointues d'un caniche frappant les dalles de la nuit», “Urpes d'un caniche esgarrapant les lloses de la nit”...

Anàvem fins a Montparnasse caminant. Durant aquestes passejades, l'Aghamouri em va confiar curiosos detalls sobre ell mateix. L'acabaven d'expulsar de la seva habitació del pavelló del Marroc, a la Ciutat Universitària, però no vaig saber mai si havia estat per motius polítics o per una altra raó. Vivia en un pis petit que li havien deixat al Districte 16è, a prop de la Maison de la Radio. Però li agradava més la seva habitació de l'Unic Hôtel, que havia aconseguit gràcies al gerent, «un amic marroquí». Doncs llavors per què conservava el piset del Districte 16è? «És que hi viu la meua dona. Sí,estic casat», i vaig sentir que no em diria res més. D'altra banda, mai no contestava cap pregunta. Les confidències que em va fer –tot i que, realment es pot parlar de confidències?–, me les va fer pel camí de la plaça Monge a

Montparnasse, entre llargs silencis, com si el caminar l'animés a parlar.

Hi havia una cosa que m'intrigava. De veritat que era un estudiant? Quan li havia preguntat quina edat tenia, m'havia contestat: trenta anys. Després havia semblat penedit d'haver-m'ho dit. Encara es podia ser estudiant, als trenta anys? No gosava fer-li la pregunta, per por de ferir-lo. I la Dannie? Per què també volia ser estudiant, ella? Era tan fàcil com això, matricular-se d'un dia per l'altre en aquella facultat de Censier? Quan els observava, tant a ella com a ell, a l'Unic Hôtel, realment no tenien gens l'aspecte d'estudiants i, allà cap a la plaça Monge, l'edifici de la facultat, a mig construir al fons del descampat, em semblava que de sobte pertanyia a una altra ciutat, a un altre país, a una altra vida. Era a causa d'en Paul Chastagnier, d'en Duwelz, d'en Marciano, i dels homes que veia al despatx de la recepció de l'Unic Hôtel? Però no m'hi sentia còmode mai, al barri de Montparnasse. No, realment no eren gaire alegres, aquells carrers. En el meu record, sovint hi plou, mentre que altres barris de París sempre els veig a l'estiu, quan hi somio. Jo crec que Montparnasse es va extingir després de la guerra. Més avall, al bulevard, unes llumenetes encara feien brillar La Coupole i Le Select, però el barri havia perdut la seva ànima. El talent i el cor ja no hi eren.

Un diumenge a la tarda, estava sol amb la Dannie, al final del carrer d'Odessa. S'havia posat a ploure, i ens vam refugiar al vestíbul del cinema Montparnasse. Ens vam asseure al fons de tot de la sala. Era la mitja part i no sabíem el títol de la pel·lícula. Aquest cinema immens i atrotinat em va provocar el mateix malestar que els carrers del barri. Hi surava una olor d'ozó, com quan passes per damunt d'una reixeta del metro. Entre el públic hi havia uns quants militars de permís. Quan es fes de nit, agafarien algun dels trens de la Bretanya, cap a Brest o Lorient. I racons dissimulats on s'amagaven les parelles ocasionals, que no mirarien la pel·lícula. Durant la sessió, se sentirien els seus gemecs, els seus sospirs, superposats al grinyolar cada vegada més fort de les butaques... Vaig preguntar a la Dannie si tenia intenció de quedar-se gaire temps més al barri. No. No gaire temps. S'hauria estimat més llogar una habitació gran al Districte 16è. Era un lloc tranquil i anònim. I ningú no t'hi podia trobar.

–Per què? És que has d'amagar-te?

–No. En absolut. I a tu, t'agrada aquest barri?

Aparentment, la Dannie havia volgut evitar respondre una pregunta comprometedora. I jo, què podia contestar-li? Que m'agradés o no m'agradés el barri no tenia cap importància. Ara em sembla que vivia una altra vida a l'interior de

la meva vida quotidiana. O, més exactament, que aquesta altra vida estava barrejada amb la vida bastant monòtona de cada dia i li conferia una fosforescència i un misteri que en realitat no tenia. Tal com passa amb els llocs que et resulten familiars i que tornes a visitar en somnis al cap de molts anys, que adquireixen un aspecte estrany, com l'insípid carrer d'Odessa i aquest cinema Montparnasse que feia olor de metro.

Aquell diumenge la vaig acompanyar a l'Unic Hôtel. S'hi havia de trobar amb l'Aghamouri. «Coneixes la seva dona?», li vaig preguntar. Va semblar sorpresa que jo estigués al corrent de la seva existència. «No», em va dir. «No la va a veure gairebé mai. Estan més o menys separats». No tinc cap mèrit de reproduir aquesta frase amb exactitud, perquè està apuntada al final d'una pàgina de la meva llibreta, a continuació del nom «Aghamouri». A la mateixa pàgina, hi ha altres notes que no tenen cap relació amb aquest trist barri de Montparnasse, ni amb la Dannie, en Paul Chastagnier o l'Aghamouri, sinó que versen sobre el poeta Tristan Corbière i sobre Jeanne Duval, l'amant de Baudelaire. Havia descobert les seves adreces, perquè vaig escriure: Corbière, carrer Frochot, 10. Jeanne Duval, carrer Sauffroy, 17, vers el 1878. Més endavant, els estan consagrades pàgines senceres, cosa que tendria a demostrar

que per a mi ocupaven un lloc més important que la majoria dels vius que freqüentava en aquella època.

Aquell vespre, la vaig deixar a l'entrada de l'hotel. Vaig veure l'Aghamouri que l'esperava, dret al mig del vestíbul. Portava un abric beix. Això també ho vaig anotar a la llibreta: «Aghamouri: abric beix». Sens dubte, per tenir un punt de referència més tard –com més petits detalls millor sobre aquest curt i agitat període de la meua vida–. «Coneixes la seva dona?». «No, no la va a veure gairebé mai. Estan més o menys separats». Frases que es cacen al vol quan un es creua amb dues persones que enraonen pel carrer. I no sabrà mai qui són ni de qui parlen. El tren travessa massa veloç les estacions per poder llegir el nom de la ciutat al rètol. Però, amb el front enganxat al vidre, es poden observar alguns detalls: un riu que passa, el campanar d'un poble, una vaca negra somiant sota un arbre, apartada del ramat. Un espera llegir un nom a la pròxima estació per saber per fi en quina regió es troba. Jo no he tornat a veure mai cap de les persones els noms de les quals figuren a les pàgines de la meua llibreta negra. La seva presència segurament va ser fugissera, i jo corria el risc d'oblidar fins i tot els seus noms. Simples coneixences, però sense que sàpigues si és l'atzar qui les ha propiciat. Existeix

una època de la vida en què això passa, una cruïlla on encara pots dubtar entre diversos camins. El temps de les coneixences, com posava a la coberta d'un llibre que vaig trobar en una de les parades de vell de la vora del Sena. Justament aquell matèix diumenge al vespre que havia deixat la Dannie amb l'Aghamouri, em vaig posar a caminar, em demano per què, pel moll Saint-Michel. Vaig anar pujant el bulevard, tan lúgubre com Montparnasse, potser perquè no s'hi movia la gentada dels dies de cada dia i no hi havia llum a les finestres. A dalt de tot, a la confluència amb el carrer Monsieur-le-Prince, després dels graons i la rampa de ferro, s'obria un gran finestral il·luminat, la part del darrere d'un cafè la terrassa del qual donava a les reixes dels jardins de Luxemburg. Tot el local del cafè estava sumit en la foscor, llevat d'aquesta vidriera darrere la qual uns quants parroquians se solien quedar fins ben entrada la nit, davant d'una barra semicircular. Aquella nit, tot passant vaig reconèixer dues persones entre els clients: l'Aghamouri, pel seu abric beix, dret, i, al seu costat, la Dannie, asseguda en un dels tamborers.

M'hi vaig acostar. Hauria pogut empènyer la porta de vidre i seure amb ells. Però el temor de ser un intrús m'ho va impedir. Que per ventura en aquella època no em mantenia sempre al mar-

ge de tot, en el paper d'espectador, fins i tot diria que en el paper d'aquell que anomenaven l'«espectador nocturn», aquell escriptor del segle XVIII que m'agradava tant, el nom del qual figura unes quantes vegades, acompanyat de notes, a les pàgines de la meva llibreta negra?* Un dia que anàvem junts pels carrers Falguière o des Favorites, en Paul Chastagnier m'havia dit: «És curiós... escoltes els altres amb molta atenció... però ets en una altra banda...». Darrere el vidre, sota la llum massa intensa del fluorescent, els cabells de la Dannie ja no eren castany clars sinó rossos, i la seva pell, lletosa i pigada, encara més pàl·lida que de costum. Era l'única que estava asseguda en un tamboret. Darrere seu i de l'Aghamouri hi havia un grup de tres o quatre clients, amb els vasos a la mà. L'Aghamouri estava inclinat cap a ella, i li parlava a cau d'orella. Li besava el coll. Ella reia i bevia un glop d'un licor que vaig reconèixer pel color i que era el que demanava sempre que quedàvem en un bar: Cointreau.

Em preguntava si l'endemà li diria: Ahir a la nit et vaig veure amb l'Aghamouri al cafè Luxembourg. Encara ignorava quina relació tenien exactament. En tot cas, no ocupaven la mateixa habitació a l'Unic Hôtel. Havia intentat comprendre

* Es refereix a Restif de la Bretonne. (*N. de la t.*)

què era el que unia els membres d'aquell grupet. Pel que semblava, en Gérard Marciano era amic de l'Aghamouri des de feia molt de temps, i era ell qui li havia presentat la Dannie quan tots dos vivien a la Ciutat Universitària. En Paul Chastagnier i en Marciano es tutejaven, malgrat la diferència d'edat, i amb en Duwelz, també. Però ni en Chastagnier ni en Duwelz no coneixien la Dannie d'abans que ella anés a viure a l'Unic Hôtel. Finalment, l'Aghamouri tenia una relació molt estreta amb el gerent de l'hotel, el que anomenaven Lakhdar, que venia a ocupar el seu despatx darrere el taulell de la recepció dia sí dia no. El solia acompanyar un tal Davin. Aquest parell semblava que coneixien en Paul Chastagnier, en Marciano i en Duwelz de feia anys. Tot això m'ho vaig apuntar a la llibreta negra, una tarda que esperava la Dannie, gairebé com qui fa uns mots encreuats o un esbós, per passar l'estona.

Més tard, em van interrogar sobre ells. M'havia citat un tal Langlais, a les deu del matí. Em vaig esperar molta estona en un despatx d'un edifici del moll de Gesvres. Des de darrere la finestra mirava el mercat de les flors i la façana negra de l'Hôtel-Dieu. Un matí de tardor assolellat, a la vora del Sena. En Langlais va entrar al despatx;

era un home de cabells castanys, d'estatura mitjana, que em va semblar una mica sec malgrat els seus grossos ulls blaus. No em va dir ni bon dia i va començar a fer-me preguntes amb una certa severitat. Em penso que gràcies a la meua placidesa el seu to de veu es va suavitzar i va entendre que jo no estava realment implicat en tot aquell assumpte. Em deia a mi mateix que allà, al seu despatx, era ben probable que em trobés exactament al mateix lloc on Gérard de Nerval s'havia penjat. Baixant als soterranis de l'edifici es devia poder descobrir, al fons d'un d'ells, part del traçat del carrer de la Vieille-Lanterne. No vaig ser capaç de respondre de manera gaire exacta les preguntes del tal Langlais. Em treia a collació els noms d'en Paul Chastagnier, en Gérard Marciano, en Duwelz, l'Aghamouri, i volia que li digués quina relació hi tenia. En aquell moment, vaig comprendre que no, decididament, cap d'ells no tindria un paper gaire important en la meua vida. Eren comparses. Vaig pensar en Nerval i el carrer de la Vieille-Lanterne sobre el qual havien construït l'edifici on ens trobàvem. Ho sabia, ell, allò? Vaig estar a punt de preguntar-l'hi. Al llarg d'aquell interrogatori, va esmentar unes quantes vegades una tal Mireille Sampierry, que «hauria freqüentat» l'Unic Hôtel, però jo no la coneixia. «Està segur que no va coincidir mai amb ella?».

Aquell nom no m'evocava res. Segurament es va adonar que no mentia, i no va insistir. Aquella nit, vaig apuntar «Mireille Sampierry» a la llibreta, i a la part de baix de la mateixa pàgina vaig escriure: «Moll de Gesvres, 14. Langlais. Nerval. Carrer de la Vieille-Lanterne». M'havia sorprès molt que no hagués fet cap al·lusió a la Dannie. S'hauria dit que no havia deixat cap rastre als seus fixters. Com se sol dir, els havia passat per malla i s'havia fet fonedissa en la natura. Millor per a ella. La nit que l'havia sorprès en companyia de l'Aghamouri a la barra del cafè Luxembourg, va arribar un punt que no podia distingir-li la cara sota la llum massa forta i massa blanca del fluorescent. No era sinó una taca lluminosa, sense relleu, com en una foto sobreexposada. Un blanc. Potser havia escapat a les investigacions del tal Langlais gràcies al mateix fenomen. Però m'equivocava. Al llarg del segon interrogatori al qual em va sotmetre la setmana següent, vaig descobrir que en sabia moltes coses, d'ella.

Una nit, quan encara vivia a la Ciutat Universitària, la vaig acompanyar a l'estació de Luxemburg. No volia tornar sola tan lluny, al seu pavelló dels Estats Units, i em va demanar que agafés el metro amb ella. Just quan baixàvem l'escala per arribar a l'andana, se n'acabava d'anar l'últim tren. Podíem anar-hi a peu, però la perspectiva de

passar per l'interminable carrer de la Santé i de resseguir els murs de la presó i després de l'hospital Sainte-Anne, en aquelles hores, em va glaçar el cor. Ella em va arrossegar fins a la cantonada amb el carrer Monsieur-le-Prince i tot d'una ens vam trobar davant la barra semicircular, al mateix lloc que l'altra nit havien ocupat amb l'Aghamouri. Ella va seure en un tamboret, i jo em vaig quedar dret. Estàvem molt i molt junts, sota la pressió dels nombrosos clients que s'apinyaven davant de la barra. La llum era tan intensa que m'obligava a aclucar els ulls, i no podíem parlar de tan fort que era l'enrenou al nostre voltant. Fins que van anar marxant, primer els uns i després els altres. Al fons de tot només hi quedava un client, desplommat sobre la barra, i no se sabia si estava borratxo o simplement adormit. La llum era molt blanca, molt forta, com sempre, però em feia l'efecte que el seu camp s'havia reduït i que hi havia un sol focus, projectat damunt nostre. Quan vam sortir a l'aire lliure, per contrast tot estava sumit en una foscor com de gran apagada elèctrica, i em vaig sentir alleujat com una papallona que escapa a l'atracció i la cremada de la bombeta.

Devien ser les dues o les tres de la matinada. La Dannie em va dir que moltes vegades perdia l'últim metro a l'estació de Luxemburg, i que era per això que havia descobert aquell bar, que ella

anomenava «el 66», l'únic del barri que estava obert tota la nit. Un temps després d'haver estat interrogat pel tal Langlais, passejava, molt tard, cap a la part alta del boulevard Saint-Michel i vaig veure des de lluny un furgó de la bòfia aparcad a la vorera, tapant el vidre massa il·luminat del 66. Hi feien pujar els clients. Sí, és ben bé això el que vaig sentir davant d'aquella barra, amb la Dannie. Papallones enlluernades i atrapades per la llum, abans d'una batuda. Em penso que fins i tot li vaig dir la paraula «batuda» a cau d'orella, i ella va somriure.

En aquella època, al París nocturn hi havia determinats punts massa lluminosos que actuaven com una trampa, i jo mirava d'evitar-los. Quan hi embarrancava, entre clients estranys, estava en estat d'alerta, i fins i tot procurava fixar-me on eren les sortides d'emergència. «Et penses que ets a Pigalle», em va dir ella. I em va sorprendre sentir dels seus llavis la paraula «Pigalle» pronunciada amb una certa familiaritat. A fora, caminàvem resseguint les reixes dels jardins de Luxemburg. Vaig repetir la paraula «Pigalle» i em vaig posar a riure. Ella també. Al nostre voltant tot estava en silenci. A través de les reixes ens arribava el murmur dels arbres. L'estació de Luxemburg estava tancada, i hauríem d'esperar fins a les sis per agafar el primer metro. Allà baix, ja havien apagat la

llum del 66. Podíem tornar a peu, i estava disposat a afrontar amb ella el llarg i sinistre carrer de la Santé.

Mentre fèiem camí, buscàvem una drecera, i ens vam desviar pels carrerons del voltant del Val-de-Grâce. El silenci era encara més profund, i sentíem el soroll dels nostres passos. Em vaig preguntar si no ens trobàvem lluny de París, en una ciutat de província: Angers, Vendôme o Saumur, noms de ciutats que jo no coneixia, els carrers tranquils de les quals s'assemblaven al carrer Val-de-Grâce, al final del qual hi havia un gran reixat que protegia un jardí.

Ella m'havia agafat de braçet. Al lluny, es veia una llum molt menys intensa que la del 66, als baixos d'un edifici.

Era un hotel. La porta de vidre era oberta i la llum venia del passadís, amb un gos que hi dormia al bell mig, descansant el mentó a terra. Al fons, darrere el taulell de la recepció, el porter de nit, un home calb, fullejava una revista. Jo, allà a la vorera, ja no em veia amb cor de caminar resseguint tot el mur de la presó i de l'hospital ni de passar pel carrer de la Santé, que de nit no se'n veia el final.

No sé qui dels dos va empènyer l'altre. Al passadís, vam passar per sobre del gos sense despertar-lo. L'habitació número 5 estava lliure. Me'n re-

cordo perfectament del 5, jo que sempre oblidava el número de les habitacions d'hotel, el color de les parets, dels mobles i de les cortines, com si fos preferible que la meua vida d'aquella època s'anés esborrant. Amb tot, les parets de l'habitació número 5 les conservo a la memòria, i les cortines també: recordo un paper pintat amb motius blau cel, i aquella mena de cortines negres que més tard vaig saber que eren del temps de la guerra: no deixaven filtrar ni una mica de llum a l'exterior, com manaven les consignes del que se'n deia «la defensa passiva».

Més tard, en plena nit, em va fer l'efecte que em volia confiar alguna cosa, però que dubtava. Per què la Ciutat Universitària, el pavelló dels Estats Units, quan no era ni estudiant ni nord-americana? Però al capdavall les trobades autèntiques són les que es donen entre dues persones que no saben res l'una de l'altra, ni que sigui de nit, en una habitació d'hotel. «Els clients del bar d'abans, del 66», li vaig dir, «eren una mica estranys. Sort que no hi ha hagut cap batuda de la poli». Sí, aquella gent que ens envoltava, que parlava massa fort sota aquella llum blanca, per què havien embarrancat en aquelles hores de la nit al província Barri Llatí? «Et fas massa preguntes», em va dir en veu baixa. Un rellotge de paret tocava els quarts. El gos va lladrar. Novament tenia la sensació que

érem molt lluny de París. Fins i tot em va semblar sentir, just abans que es fes de dia, un soroll d'es-clops allunyant-se. Érem a Saumur? Al cap de molts anys, una tarda que passejava pels voltants del Val-de-Grâce, vaig intentar trobar aquell hotel. No n'havia apuntat ni el nom ni l'adreça a la llibreta negra, per la mateixa raó que evitem escriure els detalls massa íntims de la nostra vida, per por que, un cop fixats sobre el paper, deixin de pertànyer-nos.